

Chương 3 : Xuất Ngoại

Đi Qua Pháp Học

Sau khi đậu Tú tài II môn toán, tôi muốn được đi Pháp tiếp tục học.

Trong lúc đó thì anh Minh, anh cả tôi, khuyên tôi nên học nghề bác sĩ hoặc dược sĩ. Anh cho biết nghề bác sĩ được dạy tại Sài Gòn, thời gian học chỉ 6 năm thôi. Anh nói “*Em có thể ăn ở tại nhà của anh chị để đi học thì không tốn hao gì cả. Nghề bác sĩ rất tốt, rất có ích cho gia đình và cho dân chúng, mà lại mau khá lắm.*” Đồng thời anh Minh cũng ghi tên tôi vào học các lớp P, C, B (*Physique, Chimie và Biologie*) tại Sài Gòn, 3 môn chánh này rất cần thiết trước khi vào trường thuốc. Ít có người anh nào lo chu đáo như thế.

Nhưng tôi ước mơ được đi học bên Pháp để trở thành kỹ sư : *Ingénieur des grandes écoles de France*. Tôi cũng biết cái mong muốn của tôi khó mà thực hiện được trừ phi được cấp học bổng. Mặc dù vậy, tôi cũng gởi thư cho bạn tôi ở Pháp, anh Trương Văn Thường tại Bordeaux, để nhờ xin ông Lê Văn Thới đứng ra bảo lãnh (*correspondant*) để xin giùm cho tôi một chỗ học nội trú tại lớp *Mathématiques supérieures (Math Sup)*. Ông Thới lúc bấy giờ là kỹ sư tiến sĩ hóa học, Giám đốc Trung tâm Nghiên cứu về cây thông, có uy tín rất nhiều đối với người Pháp, và đối với cộng đồng Việt nam tại Bordeaux.

Vào đầu tháng 8/1948, trường *Lycée Montaigne* tại Bordeaux báo tin chấp nhận tôi vào lớp *Math Sup* với tánh cách sinh viên nội trú (*interne*). Ngày tựu trường là vào đầu tháng 9/1948. Tôi cũng mừng phần nào khi được chỗ học, nhưng mình không có phương tiện gì để xuất ngoại. Vào giữa tháng 8/1948, sau khi cứu xét đơn và hồ sơ học vấn của tôi trong năm vừa qua, Cao ủy phủ Pháp (*Haut Commissariat de France*) báo tin chấp nhận cấp cho tôi học bổng bên Pháp. Tôi mừng hết đổi. Như vậy là “*Trời đã ngó lại rồi đó!*” Bắt đầu từ nay mình mới thật sự có khả năng đi Pháp.

Thông thường, mua vé tàu đi Pháp, phải ghi mua 2-3 tháng trước hoặc lâu hơn nữa mới mua được. Nhưng nhờ anh Minh quen với hãng *Messageries Maritimes* nên mới mua được vé trên tàu Champollion đi Pháp khởi hành từ Sài Gòn vào thượng tuần tháng 9. Chuyến tàu này đi trong vòng 18 ngày mới đến Marseille ở miền Nam nước Pháp. Khi được vé tàu, xem lại thì thấy mình không thể nào có mặt tại Pháp vào lúc tựu trường được. Nhưng mình không có cách nào để đi sớm hơn được. Tôi và gia đình rất rộn rịp và nôn nao khi chuẩn bị hành lý “đi Tây.” Trong gia đình, tôi sẽ là người đầu tiên được xuất ngoại để đi học bên Pháp. Nghe nói được đi Tây là tôi thích thú vô cùng. Tôi chưa biết xứ Pháp là gì, chưa ai tả cho tôi biết Pháp, nhưng tôi không hiểu sao mà nghe nói được đi Tây, tôi tưởng chừng như được lên Thiên đàng rồi. Tôi sẽ đi tàu Champollion để qua Pháp.

Tàu Champollion

Tàu Champollion là tàu thương mại tương đối lớn có thể chứa lối 1000 hành khách, vừa chở du khách và vừa chở lính. Sinh viên chúng tôi mua được vé hạng 4, thật sâu ở dưới hầm tàu, đồng hạng với lính, và ăn ngủ như lính. Ghi danh được một chỗ dưới tàu hãng *Messageries Maritimes* cũng phải chờ lâu lắm mới được. Mỗi người chúng tôi được cấp một cái võng. *Cabine* chúng tôi có lối 30-40 cái võng. Thịnh thoảng có một hai cửa kiếng tròn (*hublots*) có thể dờ ra biển. Ăn tại phòng *cantine* kế bên đó. Mỗi người lấy một cái mâm, nói đuôi đi nhận phần ăn, thường thường là một gáo to *ragout*. Đồ ăn thật dư thừa, nhưng vì chưa quen ăn đồ tây nên thấy mau ngán lắm. Đa số anh em bị say sóng, nên bỏ nhiều bữa ăn. Một số anh em ăn vô rồi nhưng bị say sóng phải mửa ra. Tôi rất may mắn không bị say sóng, có lẽ là nhờ trước kia tôi từng quen đi thuyền nhiều bằng ghe, bằng thuyền trên sông ngòi.

Trên tàu này có phân biệt rõ ràng hai loại hành khách : du khách phải trả giá cao hơn, trong loại hành khách thứ nhì có lính và sinh viên, đồng hạng với lính. Chúng tôi chỉ được lần quần lên trên *pont (deck)* dành cho hạng tư mà thôi, không được lên các deck khác dành riêng cho du khách. Đâu đó đều có ngăn nắp cả. Người Pháp thường nói “*Il ne faut pas mélanger les chiffons et les serviettes.*” (Không nên để lẫn lộn khăn sạch với giẻ rách.) Những du khách được sử dụng những *pont* riêng, có chỗ ăn chơi riêng, có thể đi xem ca nhạc, có thể sử dụng hồ tắm, và có nhiều nơi giải trí khác. Lúc đó tôi cũng không để ý gì đến cách ăn ở trên tàu. Tôi không có nghĩ rằng mình đang đi *cruise*, để thưởng thức những thú vui trên tàu hay thăm viếng các hải cảng. Tôi chỉ trông ngóng chùng nào đến xứ Pháp mà thôi.

Chuyến tàu này có ghé Singapour, Colombo (sau này đổi tên là Sri Lanca), Aden, đi ngang qua Canal de Suez, có ghé Port Said ... Vài ngày sau Port Said tàu cập bến Marseille, một hải cảng lớn phía Nam nước Pháp, nằm trên bờ biển Méditerranée. Mỗi trạm tàu ghé độ 5-6 tiếng đồng hồ, hành khách có thể xuống viếng thăm thành phố. Tôi nhớ, trong lúc ghé ở Colombo, có một đứa bé độ 13, 14 tuổi rao bán báo. Đứa bé vừa rao vừa đưa tờ báo vào sát ngực, dưới cằm tôi. Khi nó đi, tôi mới biết rằng mình bị mất cây viết máy gài trên túi áo *chemise*. Tài nghệ móc túi thật là nhanh! Khi tàu đi ngang Canal de Suez, đến hải cảng Port Said, thì thấy nước biển thật trong xanh, nhìn thấy rõ dưới đáy biển. Hai bên bờ có những người bồn xứ đứng sẵn, có một lối xin tiền thật đặc biệt. Họ yêu cầu hành khách trên tàu liệng tiền các (*coins*) xuống biển rồi họ tranh đua nhau lặn xuống lượm tiền lên từ đáy biển, dưới nước trong xanh.

Đến Marseille - Thay Đổi Chương Trình

Sau khi đến Marseille, theo dự trù, tôi phải lấy xe lửa đi Bordeaux. Tôi đã mua vé xe lửa xong, đi Bordeaux vào chiều tối hôm đó. Tôi đã gửi hành lý xong. Sờ dĩ trước kia tôi xin học ở

Bordeaux là vì tôi chỉ biết có một người bạn, anh Thường, bên Pháp mà thôi. Anh này đang học ở tại Bordeaux. Trong lúc chờ đợi chuyển xe lửa tối đó, tôi trò chuyện với anh TH Hải, một bạn thân của tôi từ ở Sài gòn. Anh Hải khuyên tôi nên đi Paris học ngay từ bây giờ. Anh giải thích : Nếu bây giờ tôi học tại Bordeaux, rồi sau này tôi muốn học trường lớn thì cũng phải lên Paris. Thay vì đi Paris về sau này, thì nên đi Paris ngay từ bây giờ. Lúc bấy giờ tôi cũng chưa biết gì về các trường đại học bên Pháp. Khi nghe anh Hải nói có lý, tôi chấp nhận ngay ý kiến của anh, tôi liền thay đổi vé xe lửa để đi Paris liền chiều nay, mặc dù hành lý đã gửi chuyển xe lửa đi Bordeaux rồi.

Lúc đó, tôi chưa biết gì về Paris, tôi chưa quen biết ai tại Paris, chưa biết đường sá Paris như thế nào, chưa biết các trường học Paris như thế nào, và việc xin vào học khó khăn ra sao. Trong 2 ngày tôi đi viếng và xin vào học các *Lycées* tại Paris, các ông giám đốc trường nào cũng cho biết các lớp học đã đầy hết rồi. Các sinh viên đã tựu trường gần một tháng nay rồi, nếu có vô học, cũng không thể nào theo bắt kịp chương trình toán ở *Math Sup* được biết thật khó. Tôi qua Pháp để đi học, tôi thấy không còn cách nào thay đổi gì nữa cho nên tôi năn nỉ hết lời và yêu cầu được nhận vào trường Henry IV với tánh cách sinh viên nội trú.

Sau khi xin được chỗ học tại Paris, tôi trở về Bordeaux để lấy hành lý và xin lỗi ông Thới. Trước kia, lúc còn ở Việt nam, tôi đã yêu cầu ông xin giùm chỗ học tại Bordeaux, nhưng khi qua đến Marseille mình quyết định đột ngột đổi trường lên Paris mà không báo cho ông biết trước. Thật, tôi hoàn toàn có lỗi đối với ông Thới. Anh Thường ở Bordeaux thuật lại là ông Thới rất thích khi giới thiệu tôi, có *livret scolaire* thật tốt, để vào trường Bordeaux. Ngày xe lửa từ Marseille đến Bordeaux, ông Thới ra nhà ga Bordeaux có ý định đón tôi. Khi xe lửa vừa đậu lại, ông Thới hỏi:

- Thằng Phát đâu rồi ? Một bạn tôi trả lời:

- Anh Phát đi Paris kiếm trường học rồi. Anh gửi hành lý ở đây.

Ông Thới nổi giận vô cùng nên hét to lên:

- *Pour qui il me prend?* (Bộ nó giỡn với tôi sao?)

Ba ngày sau đó, từ Paris tôi trở về Bordeaux, tôi phải đến xin lỗi cả nửa ngày ông Thới mới nguôi ngoai.

Việc đổi trường, đổi thành phố một cách đột ngột, đến Paris lần đầu tiên một mình, không bạn bè đón tiếp, việc vào nhập học quá trễ, đã gây nhiều hoang mang không thể ước lượng được. Nhiều lúc, tôi rất chán nản và thối chí. Tôi không tưởng tượng được tôi đã lấy

quyết định đổi thành phố, đổi trường học một cách đột ngột, phiêu lưu, không để thì giờ suy nghĩ cận kề. Xa nhà lần đầu tiên mà phải đối phó với nhiều trắc trở dồn dập, đầu óc tôi lúc đó rối beng, có lúc tôi nghĩ đến việc bỏ cuộc. Tôi đổi qua trường Janson de Sailly, vô cùng vất vả trong lúc đầu vì không theo kịp bài vở. Sau cùng, tôi chọn ngành điện, với một năm chuẩn bị "*préparatoire*" tại *École Spéciale de Mécanique et d'Électricité de Paris* để thi vào trường "*Sup Elec*" *École Supérieure d'Electricité* (1952-54).